

Дергачов Є. В.

Аспірант кафедри теорії та практики управління
НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Мельниченко А.А.

к.філос.н., доц., декан факультету соціології і права
НТУУ «КПІ»

Особливості взаємодії моралі та права як соціальних регуляторів в публічному управлінні

Питання взаємодії права і моралі як соціальних регуляторів суспільного життя є актуальним не лише для певних галузей філософії та права, а також і для практичної управлінської діяльності. Адже безпосередньо під час здійснення публічного управління реалізуються основні напрями впливу на свідомість та поведінку людей. Зазначений вплив обов'язково повинен відповідати правовим нормам та загально визнаним вимогам моралі, адже принцип публічності додає до прозорості ще й величезну увагу до суб'єктів такого управління.

Вищезазначені факти і визначають потребу дослідження ролі права і моралі та їхньої взаємодії як основних соціальних регуляторів впливу в публічному управлінні. Саме тому дослідження тісного взаємопроникнення та взаємодоповнюваності права, як основного засобу державного впливу, та моралі, як важливого різновиду соціальних норм, формує реальні можливості застосування в практичній діяльності суб'єктів публічного управління морально-правових норм як об'єднаного регулятора визначених відносин.

Перш ніж розпочати наше наукове дослідження, слід розкрити зміст публічного управління. Термін «публічне управління» вперше використовує англійський державний службовець Десмонд Кілінг у 1972 році, який визначив публічне управління як пошук найкращого способу використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей державної політики [6, с. 15].

Крістофер Поллітт, спеціаліст з публічного управління, стверджує, що термін «публічне управління» може вживатися у щонайменше трьох основних значеннях: діяльність державних службовців і політиків, структури і процедури органів державної влади, системне вивчення чи то діяльності, чи то структур та процедур [7, с. 12-13].

З наведених вище міркувань стосовно поняття «публічне управління» можна підсумувати і зазначити, що публічне управління – це такий вид професійної діяльності, який передбачає наявність досить ефективного функціонування системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування і забезпечує залучення широкого загалу до розробки основних напрямів державної політики в різних сферах суспільного життя. Така діяльність є діяльністю інтелектуальною, що виражається в її спрямованості на прийняття та практичну реалізацію управлінських рішень, що змінюють стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку і діяльність людей.

Досліджуючи співвідношення правових і моральних регуляторів в публічному управлінні, слід вказати, що правові ідеї та норми мають тісну взаємодію з мораллю. Проблемам співвідношення права і моралі приділяли і приділяють увагу як вітчизняні філософи, юристи, теоретики й філософи права, так і західні науковці. Розглянемо декілька позицій стосовного досліджуваного питання.

Відомий англійський філософ і теоретик права Х.Л.А. Харт, досліджуючи концепцію права, зазначає: «Право найкраще розуміти як «галузь» моралі або справедливості, а його «суттю» є не стільки втілення в наказах і погрозах, скільки відповідність принципам моралі та справедливості» [5, с. 15].

Французький дослідник Ж. Рипер вважав, що між юридичним правилом і правилом моралі не існує відмінностей природної властивості, і стверджував, що право, навіть у найбільш технічних своїх аспектах, завжди керується моральними законами. Бергель Ж.-

Лпішов далі, відхиляючи існування будь-якої межі між правом і мораллю, оскільки, на його думку, право – це не що інше, як «мораль, що наділена здатністю примушувати» [2, с. 92].

Відомі дослідники в галузі теорії права і держави М.І. Абдулаєв і С.А. Комаров зазначають, що у реальній дійсності право і мораль нерозривні, вони функціонують у єдності, органічно переплітаючись між собою, доповнюючи і збагачуючи один одного [1, с. 266]. Зазначимо, що в умовах такого застосування моралі і права під час регулювання відносин у сфері публічного управління виникає якісно нове явище – морально-правовий вплив, який тим не менш не відмінняє важливого впливу права та моралі як окремих соціальних регуляторів суспільних відносин.

В процесі здійснення своїх функцій право і мораль доповнюють одне одного у досягненні загальної мети. «Там, де право не передбачає приймати які-небудь приписи, виступає зі своїми веліннями моральність; там, де моральність буває не спроможна одним своїм внутрішнім авторитетом стримувати вияв егоїзму, на допомогу їй приходять право зі своїм зовнішнім примусом» [4, с. 113].

Отже, на нашу думку, особливостями взаємодії права та моралі як соціальних регуляторів в публічному управлінні виступають наступні факти:

- закономірності становлення моралі відповідають закономірностям виникнення, формування та функціонування права;
- метою та завданням морально-правового регулювання є упорядкування та вдосконалення відносин в сфері публічного управління;
- об'єктом регулювання права та моралі є суспільні відносини, в тому числі в сфері публічного управління, де дія права та його вплив потребує підкріплення моральними нормами;
- у філософському розумінні як право, так і мораль обумовлюються різноманітними факторами, і тому вони є соціально однотипними у певному суспільстві і певній формації [3, с. 137];
- право і мораль є засобами цивілізації, які протидіють свавіллю й безкарності та спонукають до поваги до прав і свобод суб'єктів правових відносин.

Таким чином, можна стверджувати, що право і мораль як соціальні регулятори взаємодіють, доповнюють та проникають один від одного не лише в сфері суспільних відносин, але й в галузі публічного управління. В зазначеній галузі саме поєднання цих норм в загальний морально-правовий вплив може стати передумовою подальшого розвитку сфери публічного управління на новому, більш якісному рівні. Така взаємодія відповідає соціально-правовим викликам сучасного суспільства, розвиток якого спирається на принципах чесності, рівності, добросовісності та справедливості, захисті фундаментальних прав і свобод людини, її честі і гідності.

Список використаних джерел:

1. Абдулаєв М.І., Комаров С.А. Проблемы теории государства и права: с пер. – СПб.: Питер, 2003. – 576 с.
2. Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Подобр. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE, 2000. – 576 с.
3. Гетьман-П'ятковська І.А. Співвідношення права та моралі як умова демократизації сучасного суспільства // Європа, Японія, Україна: шляхи демократизації державно-правових систем: Матеріали наук. конфер. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. – С. 135–137.
4. Новгородцев П.И. Право и нравственность // Правоведение. – 1995. – № 6. – С. 113.
5. Харт Х.Л.А. Концепція права: Наук. Видання / Пер. з англ. Н. Комарова. – К.: Сфера, 1998. – 236 с.
6. Keeling D. Management in Government / D. Keeling (1972), London: Allen & Unwin.

7. Pollitt C. PublicManagementReform: A ComparativeAnalysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. – Oxford : UniversityPress, 2004. – 240 p.